

Curaçao als middelpunt

Fotografe Sinaya Wolfert heeft, in het Jaar van de Tradities in Nederland en het Jaar van de Cultuur op de Antillen, de rituelen en tradities uit de vier grote wereldgodsdiensten die op Curaçao vertegenwoordigd zijn, vastgelegd in een boek en tentoonstelling.

Tekst JOLLY VAN DER VELDEN

Foto's SINAYA WOLFERT

Wat betekent Curaçao voor jou?

‘Ik ben geboren op Curaçao en kom er vaak. Mijn roots liggen daar. Door mijn fotoboeken vertel ik over mijn cultuur en over de gebruiken. Ik ben toch één van hun, ook al woon ik al weer lang en met plezier in Nederland. Ik vind het heel mooi om daar te werken. Op een of andere manier krijg ik in Nederland niet dezelfde *drive* te pakken. Ik moet echt van binnenuit die motivatie voelen, anders zijn mijn beelden compleet anders.’

‘Mijn eerste fotoboek ging over de wijk Otrobanda, een authentieke volkswijk in Willemstad, met een typische, heel eigen sfeer. Het wordt wel het hart van Curaçao genoemd. Deze wijk raakte in verval en het werd er onveilig. Toen op een gegeven moment de wijk weer heel langzaam uit een dal begon te krabbelen dacht ik, hier wil ik wat aan bijdragen. Zo ontstond het idee om op foto's vast te leggen hoe uniek deze wijk met haar bewoners als monument is.

Mijn missie is het positieve van Curaçao in beeld te brengen. Niet op de manier waarop het altijd gedaan wordt, mooie plaatjes van stranden; die zijn er al genoeg. Ik ga met thema's aan de gang. Als reactie op alle negatieve en eenzijdige berichtgeving. Er gebeurt op Curaçao ook zoveel positiefs.’

‘Ik kijk naar de maatschappelijke en culturele omgeving en dan beslis ik wat interessant is om uit te dragen. Het moet iets opleveren voor Curaçao. Idealistisch? Ja, zeker. En natuurlijk ben ik ook op zoek naar mooie beelden. Ik wil het onzichtbare vastleggen, die dingen beetpakken die niet meteen in het oog springen. Het gaat bij mij altijd om sociaal, maatschappelijk en cultureel terrein, vanuit de mens benaderd. Alles heeft bij mij met mensen te maken.’

Heb je veel medewerking gekregen?

‘Op Curaçao zijn de bedrijven veel meer maatschappelijk begaan dan in Nederland. Zij hebben mij ook financieel gesteund. Het heeft daar voor mij ook de charme van ‘ons kent ons’. Het voorwoord is bijvoorbeeld geschreven door de minis-

ter-president, dat zou hier uitgesloten zijn. Ook wat het toestemming krijgen om te fotograferen betreft, is het daar wat gemakkelijker gegaan. Het heeft me natuurlijk ook de nodige moeite gekost, maar daar gaat het toch net wat vlotter en mocht ik net wat meer dichterbij komen. Het ligt allemaal wel gevoelig, het zijn hele *close* portretten. Ik laat mensen niet poseren, wat ik doe is een vorm van reportagefotografie. Ik heb overal vertrouwen moeten winnen en vooraf veel moeten regelen. Soms maakten de omstandigheden het lastig om te werken. Het valt bijvoorbeeld niet mee om in een kerk te fotograferen, omdat het licht daar vaak slecht is en ik niet wilde flitsen om de mensen niet te storen.’

‘Dit project heeft twee jaar geduurd. Dat heeft te maken met de omstandigheden, maar ook met het feit dat ik om dit te doen eigenlijk op Curaçao had moeten wonen. Ik ben vorig jaar acht keer heen en weer gereisd.’

Wat valt je op aan de volkscultuur op Curaçao?

‘Voor een deel ben ik opgegroeid op Curaçao en door het ouder worden zie ik nu dingen die ik als kind niet zag. Ik krijg steeds meer oog voor de geweldige cultuur van die omgeving. Het is een stukje Nederland, maar ook een stukje Zuid-Amerika en Afrika. Ik zie hoe dingen zich ontwikkelen daar, maar ook hoe er van alles verdwijnt en verandert. Ik wil vastleggen en daardoor behouden wat er nu nog is. Door foto's kun je dat natuurlijk heel goed doen. De echt oude tradities zie je nu verdwijnen. Oudere mensen weten er nog van, maar een volgende generatie niet meer. Ook door de staatkundige veranderingen die er in 2010 komen, zal er weer het nodige veranderen. Veel tradities zijn overigens verborgen. Dat is ook wel weer boeiend, dat op Curaçao zich dingen afspeelen die zelfs voor een groot deel van de lokale bevolking onbekend zijn.’

‘Nieuwe tradities kunnen ook mooi zijn, maar ik merk dat oude rituelen voor mij iets extra's hebben. Ik zou het bijna bijgeloof noemen, maar daar wil ik ook voorzichtig mee zijn omdat dat heel gevoelig kan liggen. >

Aansluitend aan de rituelen van Dia di San Pedro, de beschermheilige van de vissers, vindt er een Heilige Communiedienst plaats.

Boven: De koehoorn wordt gebruikt bij de oogst om te communiceren en om de zang te begeleiden na een goede oogst.

Links: De winnaars van de wedstrijd 'hardoek binden'. Een jongere traditie binnen het oogstfeest.

Een voorbeeld daarvan is dat er bij het overlijden van iemand op het platteland van Curaçao, er heel veel met water wordt gewerkt. Dan wordt het hele huis schoon gemaakt om de geest van de overledene te verdrijven die daar nog in rondwaart. Wat nu al minder wordt, maar nog wel gebeurt, is dat de lijk-wagen met de overledene op de dag van de begrafenis langs zijn of haar huis komt rijden. Iedereen uit de straat staat dan langs de kant van de weg klaar met een emmer water. Dat water gooien ze achter de wagen aan nadat hij gepasseerd is, waardoor ze willen voorkomen dat er nog meer zieltes worden opgehaald.

Een ander ritueel is *laba man*, letterlijk het handen wassen. Vroeger was het zo dat iedereen mee hielp om het graf te gra-

ven, waarna de handen natuurlijk moesten worden gewassen. Nu wordt *laba man* gekoppeld aan de gebeurtenis waarbij het hele dorp na de begrafenis naar de kroeg gaat. Ze gaan dan met zijn allen een borrel drinken. Op het platteland zie je nog wel dat er in de kroeg teiltjes water staan waar ze letterlijk eerst hun handen gaan wassen. Pas als ze alles hebben weggewassen wat met de dood te maken heeft, mogen ze aan de borrel. Ik weet het niet zeker, maar ik kan mij voorstellen dat dit soort tradities allemaal uit Afrika komen. Bijna alle rituelen zijn ontstaan in de slavernijperiode en hebben zich daar gesetteld. In die periode is ook het Papiament ontstaan, de eigen taal. *Laba man* is Papiaments. Alle slaven kwamen uit verschillende gebieden en hadden andere talen. Zij hebben met elkaar een eigen taal ontwikkeld.

‘Het platteland heeft nog veel tradities, ook omdat daar minder import is van mensen van buiten het eiland, bijvoorbeeld van Nederland of Amerika. Die laatsten hebben trouwens weer Halloween naar Curaçao gebracht, een nieuwe traditie.’

Welk ritueel vond je bijzonder?

‘Een ritueel dat uitgebreid in mijn boek staat, is het Oogstfeest. Ook daarvan weten veel mensen op Curaçao niet precies wat de achtergrond van er is. Niet het carnaval, maar het Oogstfeest is het grootste volksfeest van Curaçao. Elk jaar is er op tweede Paasdag een grote commerciële folkloreeoptocht waarbij er muziek wordt gemaakt, onder meer op landbouwwerktuigen. Ook hiervan ligt de oorsprong in de slavernij. Het oorspronkelijke ritueel vindt nog steeds op kleine schaal plaats op Banda Abo, letterlijk het lage land, het platteland van Curaçao. Het enige stuk waar nu nog landbouw is. In dat gebied zijn nog een paar dorpen die het Oogstfeest in de meest oorspronkelijke vorm met rituelen vieren. Dat feest vindt plaats in de tijd dat er wordt geoogst. Het is heel kleinschalig, waarbij de inwoners van het dorp eerst komen helpen de oogst binnen te halen.

In de slaventijd had je een soort opzichters, zelf ook slaaf, die met de andere slaven in het veld communiceerde via een uitgeholde koehoorn, een *kachu*. Tijdens het feest wordt de *kachu* ook weer gebruikt, maar nu om te zingen. Dat geeft een heel apart geluid. Als de oogst is opgeleverd begint het eigenlijke feest, de *Seú*.’

Sinaya Wolfert fotografeerde de oude tradities en rituelen van het eiland waar haar roots liggen.

‘Vroeger maakten de slaven muziek met behulp van schoffels en andere landbouwwerktuigen en de tambú, een trommel. Ook zongen en dansten ze. De grote folkloreeoptocht is een afgeleide daarvan, ontstaan uit dit ritueel. De mensen dragen klederdrachten die zijn afgeleid uit de slavernijtijd en ze hebben oogstproducten bij zich zoals mais of pinda's. Net als bij het >

carnaval is er een *songcontest* waarbij een Seúkoning en -koningin wordt uitgekozen. Dat is weer een nieuwe traditie binnen de eeuwenoude traditie.'

Zijn er veel religieuze tradities op Curaçao?

'Curaçao is een heel religieus eiland, een groot deel van de bevolking is katholiek. Slechts een paar procent is zonder geloof en dat is voornamelijk bij de meer recente import. De meeste rituelen en tradities zijn verbonden aan een religie of zijn daarvan afgeleid. Bijvoorbeeld: Palmpasen, de besnijdenis van jongens, het gebruik van wierook, het Offerfeest, de Heilige Communie, de tika op het voorhoofd van een vrouw, een *bar mitswa*, de *mundan* of het Suikerfeest. Die heb ik allemaal in mijn boek vastgelegd.

Soms staat een traditie er wat verder van af, maar is wel aan godsdienst verbonden, zoals de vliegertijd. In februari begint de wind op Curaçao aan te sterken en dan is het echt perfect om te vliegen. In diezelfde periode begint voor katholieken ook

de vastentijd, met als gevolg dat op aswoensdag altijd de vliegertijd begint.'

'Een van de rituelen uit het hindoeïsme die ik heb gefotografeerd is het kaal scheren van een jongetje rond zijn eerste verjaardag, de *mundan*. Het dient om een goede nieuwe start af te dwingen en allerlei zaken uit vorige levens achter te laten. Het Jodendom was minder gemakkelijk om vast te leggen, omdat alles op de Sabbat plaatsvindt en het dan verboden is om te fotograferen. Er is wel met mij meegedacht, zodat ik toch bij een *bar mitswa* mocht zijn die toevalligerwijs niet op de sabbat plaatsvond. Wel moest ik in het vrouwengedeelte en achter glas mijn foto's maken, maar dat is toch goed gelukt.'

'Een ander voorbeeld waar ik veel moeite voor heb moeten doen zijn de foto's van een nonnenklooster. De nonnen verbinden zich voor het leven aan het klooster en komen er letterlijk niet meer uit. Niemand, zelfs de bisschop niet, komt er binnen.

Als iemand is overleden, wordt de hele omgeving met water schoongemaakt om de geest te verdrijven.

Deze dame krijgt van haar man de bindi op haar voorhoofd. De bindi is het symbool van een getrouwde vrouw en geeft haar het gevoel dat ze mooi en aantrekkelijk is.

In het plaatselijke kerkje dat tegen het klooster aangebouwd is, zitten deze nonnen achter tralies zodat zij, weliswaar apart, toch de dienst bij kunnen wonen. Ik wilde daar graag wat van vastleggen en heb op een gegeven moment gewoon maar aangebeld met de vraag of ik iets mocht fotograferen. Het duurde even, maar uiteindelijk hoorde ik een stem en zag ik ogen achter het luikje. Het eerste antwoord op mijn vraag was dat ik er nooit in zou mogen om foto's te maken. Ik heb toen gevraagd of ik van achter de tralies zou mogen fotograferen en zo dat de nonnen onherkenbaar zouden zijn. Na veel heen en weer geloop van de non die mij te woord stond, kreeg ik toestemming van de madre om terug te komen als ze zouden gaan zingen, wat ik natuurlijk heb gedaan. Na afloop werd mij tot mijn verbazing gevraagd of ik getrouwd was. Als dat niet het geval was geweest, hadden ze mij graag één van hun gemaakt. Ik vond dat eigenlijk een hele eer, nadat ik in eerste instantie was weggestuurd.'

Palmpasen bij de kerk van Westpunt op Banda Abou. Hier wordt Palmpasen nog gevierd met palmtakken, die de intocht van Jezus in Jerusalem gedenken.

Voel jij je verbonden met een religie?

'Ik ben zelf beperkt opgegroeid met religie, wel ben ik gedoopt en gingen we zo nu en dan naar de kerk of werd er in de bijbel gelezen. Ik heb dat altijd mooi gevonden.

Bij dit project heb ik natuurlijk veel diensten meegemaakt en hoewel er ook een zekere *overkill* ontstond, vond ik dat absoluut geen straf. Het waren voor mij rustmomenten. Even weg van de hectiek van het dagelijks leven. Wat mij altijd heeft aangesproken en wat ik ook nu weer heb gezien, is dat het geloof en de rituelen mensen samenbrengt en dat zij er kracht aan ontlene. Ook vind ik het een genot te ervaren dat verschillende religies vreedzaam naast en met elkaar kunnen leven.'

De tentoonstelling van het werk van Sinaya Wolfert is van 9 december 2009 tot en met 10 januari 2010 te zien in de Melkweg Gallery in Amsterdam onder de naam *Religious Curaçao, Rituals & traditions* (www.sinayawolfert.nl). Het boek is te koop in de boekhandel en via www.volkscultuur.nl.